

تنش در شبه قاره

ترجمه و تلخیص: مریم آل مجید
منابع: دوپچه وله، سی ان ان
بی بی سی، آسوشیتد پرس

بی شک منازعات و دشمنی‌های دهلی نو و اسلام‌آباد، ریشه در اختلافات تاریخی - سیاسی سران دو کشور (و البته بیشتر سوی هندی قضیه) دارد. تردید ندارم که این منازعات در افکار عمومی، باورها و نگاه دو ملت، عمق و جدیت آن چنانی ندارد و این معنا از بسیاری نقاط عطف تاریخی، اجتماعی و حتی سیاسی در پهنه شبه قاره، هویدا است و اگر سیاسیون در این باب تهاجم می‌کنند، ناظران بی‌طرف و آگاه، به درستی به آن احاطه و باور دارند.

ترور خانم دکتر بی‌نظیر بوتو، یکی از این نقاط عطف بود. نگارنده در زمان ترور غافلگیرکننده بوتو در پاکستان، در هند به سر می‌بردم. مردم هند در شرایطی بر مرگ بی‌نظیر اشک می‌ریختند که مقامات‌شان همچون همیشه (البته با شدت و ضعف‌هایی) در طول شش‌دهه‌ای که از استقلال پاکستان می‌گذرد، بر طبل دشمنی با رقیب سنتی می‌کوفتند و صد البته در سوی مقابل، مشرف و دولت شبه نظامی‌اش.

در سوی مقابل، شکی نیست که اخبار وقایع خون‌بار بمبئی هرگز هیچ پاکستانی را شاد نکرده است. به راستی از تفرقه و درگیری و دشمنی و حتی جنگ در شبه قاره، بیشترین منفعت عاید چه کسی می‌شود؟ اگر سادگی دایی‌جان ناپلئونی را که «کار، کار انگلیسی‌ها است!» به کناری بگذاریم، در جهان دیپلماسی پسامدرن هزاره سوم، که بازیگران عرصه دیپلماسی بین‌المللی در بسیاری مقاطع، خود را در پس مهره‌های شطرنج خویش یا حریف پنهان می‌کنند! دیگر گمانه‌زنی‌های سیاسی در باب دوستی‌ها و دشمنی‌ها، سودها و زیان‌ها، باورها و انگیزه‌ها، و مسبب و معلول کار چندان ساده‌ای نیست. ... اما، به هر حال یک نکته قطعی است و آن اینکه، اتحاد و همگرایی و یکدلی در شبه قاره، آن خواهد کرد که در حد تصور آسیایی نمی‌گنجد.

میراثی از خصومت دیرین

واقعیت این است که دولت هند، هر نوع توطئه یا حمله‌ای را در کشور، به مقامات پاکستان نسبت می‌دهد. این نشانه‌ی سوءظن شدید در روابط دو همسایه است. برخی از ناظران از جمله سجاد ناصر، کارشناس مسایل سیاسی، عقیده دارند که روابط دو کشور از مدتی پیش

مسموم بوده است. به گفته ناصر: «روند آشتی دو کشور از حدود یک سال پیش متوقف شده است. در یک سال گذشته هیچ پیشرفتی در روابط دو کشور دیده نشده است. این ماجرا هم طبعاً اوضاع را بدتر می‌کند. تا وقتی عاملان حملات شناخته نشده و بی‌گناهی پاکستان به اثبات نرسد، همچنان با این فضای مسموم روبرو خواهیم بود.»

فرصت مغتنم آمریکا

کاندولیزا رایس، پاکستان را به مبارزه‌ی جدی با تروریسم فراخواند. وزیر امور خارجه آمریکا در دیدار خود از اسلام‌آباد، خواستار اقدام «قاطع و مؤثر» پاکستان در برابر عملیات تروریستی که در خاک این کشور طراحی می‌شوند، شد.

در جریان عملیات زنجیره‌ای ترور چند هفته گذشته در بمبئی، ۱۸۸ تن جان باخته و ۳۰۰ تن زخمی شدند. دولت هند پس از این حادثه، انگشت اتهام را به سوی پاکستان نشانه رفت. وزیر امور خارجه‌ی هند، پرناب موکرگی ادعا کرد که طراحان و عاملان عملیات بمبئی از پاکستان آمده‌اند. منتقدان دولت هند اظهارات این چنینی را نشانه‌ی تلاشی می‌دانند که برای انحراف افکار عمومی از قصور مراکز امنیتی دولت صورت می‌گیرد.

رایس در سفر خود به هند و پاکستان تأکید کرد، پاکستان باید خود تصمیم بگیرد که چگونه نسبت به «افراطی‌گرایی» واکنش نشان دهد. وزیر امور خارجه آمریکا در عین حال گفت، واکنش پاکستان «باید پاسخی قاطع و مؤثر» باشد.

اسلام‌آباد و تحویل مظنونان

پاکستان سفر رایس به هند را به طور دقیق دنبال می‌کرد. هند از پاکستان تحویل مظنونانی که در حمله‌های تروریستی بمبئی دست داشته اند را خواستار شد و فهرستی به این کشور داده است که نام ۲۰ تن در آن دیده می‌شود. آصف علی زرداری، رئیس جمهوری پاکستان، در مصاحبه‌ای با شبکه سی‌ان‌ان، این تلاش هند را تقریباً محکوم به شکست دانست. او با اشاره به این که پاکستان تاکنون تنها چند نام دریافت کرده است و هیچ اتهامی ثابت نشده، گفت: مسلم است که ما همه مدارکی را که به ما داده می‌شود بررسی می‌کنیم، اما

تاکنون، تنها چند نام برای ما ارسال شده، نه مدرکی و نه حتی نتیجه‌ی یک بازپرسی. زرداری در ادامه گفت، اگر چنین مدرکی به دست ما برسد، این مردان را «در پاکستان به دادگاه خواهیم کشاند».

تنش هند و پاکستان: جنگ چهارم؟!

در حالی که تنش‌ها میان هند و پاکستان در حال افزایش است، یوسف رضا گیلانی، نخست وزیر پاکستان، رهبران سیاسی این کشور را فرا خوانده تا در مورد اتخاذ یک سیاست واحد ملی در برابر هند تصمیم بگیرند.

به گزارش بی‌بی‌سی، پاکستان حملات بمبئی را «اقدام وحشیانه تروریسم» خوانده و هر گونه دست داشتن در این حملات را رد کرده است. اما چندی پیش، یک مقام ارشد وزارت داخله هند گفت شواهدی در دست است که بیشتر عاملان حملات بمبئی، شهروندان پاکستانی هستند؛ موضوعی که بالقوه می‌تواند تلاش‌های صلح بین دو کشور را متوقف کند و منجر به مقابله میان این دو همسایه مجزبه به تسلیحات هسته‌ای شود.

حمله به پارلمان هند، که آن نیز به گروه‌های تندرو اسلامی مستقر در پاکستان نسبت داده شد، تنش میان پاکستان و هند را به حدی افزایش داد که دو کشور با اعزام گسترده نیروهای خود در دو طرف مرز، تا آستانه جنگ چهارم پیش رفتند.

پاکستان، نگران از آن که حملات بمبئی بار دیگر منجر به تغییر آرایش نظامی هند در اطراف مرز با پاکستان شود، هشدار داده که به مقابله به مثل دست خواهد زد. محمود قریشی، وزیر خارجه پاکستان، گفت اسلام‌آباد در صورت جدی‌تر شدن تنش‌ها، سربازان خود را از مناطق قبایلی پاکستان فراخوانده و در مرز شرقی خود با هند مستقر خواهد ساخت.

از سوی دیگر، دولت هند که با انتخابات عمومی در اوایل سال آینده میلادی روبرو است، تحت فشار شدیدی از سوی مردم این کشور و احزاب مخالف برای پاسخ دادن به حملات بمبئی است. این فشارها با ناکامی دولت هند در توضیح چگونگی رخ دادن این حملات به شهری که مرکز اقتصادی و فرهنگی هند محسوب می‌شود، گسترش یافته است. اما ادامه‌ی چنین فشارهایی ممکن است هند

خواستار عضویت دایم در شورای امنیت است. کشور هند به دلیل ویژگی‌های مختلف یکی از نمونه‌های منحصر به فرد در این مورد است.

نگاه هند به جهان در قرن ۲۱

راهبردهای سیاسی - اقتصادی هند پس از جنگ سرد دچار تغییرات اساسی شده است. این راهبرد ها که در گذشته متکی به روابط راهبردی با روسیه و اسرائیل بود، بعد از فروپاشی شوروی به سمت افزایش همکاری همزمان با آمریکا، چین و اروپا تغییر کرد.

در گذشته، فضای حاکم بر دوران جنگ سرد به گونه‌ای بود که هند برای مقابله با پاکستان به عنوان رقیب و دشمن سنتی خود روابط راهبردی و همه‌جانبه را با روسیه برقرار کرده بود و از طرف دیگر در مقابل روابط پاکستان با کشورهای اسلامی و عربی، گزینه همکاری راهبردی با اسرائیل را انتخاب کرده بود. پس از فروپاشی شوروی و سیاست نگاه به غرب کابینه‌های روسیه در اوایل دهه ۹۰، هند برای جبران خلا به وجود آمده در حوزه امنیت ملی خود و جلوگیری از سوءاستفاده پاکستان از فروپاشی شوروی از یک سو به سمت گسترش روابط سیاسی، تجاری و دفاعی با آمریکا حرکت کرد و از سوی دیگر با علم و آگاهی بر روابط راهبردی چین و پاکستان تلاش کرد تا اختلافات مرزی دیرینه خود با چین را حل و فصل کند.

این در حالی است که ایالات متحده به دنبال آزمایشات هسته‌ای هند در سال ۱۹۹۸ تحریم‌های اقتصادی زیادی را بر هند تحمیل و نیز همه اشکال همکاری‌های نظامی با دهلی را متوقف کرد. با این حال دو کشور ضرورت برقراری رابطه بهتر و بیشتر را در کرده و به منظور عادی‌سازی روابط دوجانبه، ۱۰ دور مذاکرات از ژوئن سال ۹۸ بین جاسونت سینگ، وزیر امور خارجه هند، و استروپ تالبوت، معاون وزیر خارجه و نماینده ویژه آمریکا، صورت گرفت. این مذاکرات نهایتاً منجر به دیدار کلینتون در بهار سال ۲۰۰۰ شد که اولین سفر یک رییس جمهوری آمریکا به هند پس از ۲۲ سال بود.

از طرف دیگر، دولت هند از سال ۱۹۹۱ تاکنون، تغییرات وسیعی را در سیاست‌های اقتصادی خود به منظور جلب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در برخی از بخش‌های این کشور ایجاد کرده بود. این تغییرات، تاثیر عمیقی را بر روابط تجاری هند و آمریکا و سرمایه‌گذاری آمریکا در هند بر جای گذاشت به طوری که آمریکا اکنون نه تنها بزرگترین کشور سرمایه‌گذار در هند بلکه بزرگترین شریک تجاری این کشور نیز هست و تجارت بین دو کشور به ۲۰ میلیارد دلار بالغ شده است.

در مجموع، برخلاف دوران جنگ سرد هند تنها متحد راهبردی مسکو نیست و طی دهه گذشته روابط هند با آمریکا بسیار گسترده شده و از نظر آمریکا، هند یک کشور متعهد و مسوولیت‌پذیر در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی است که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. ▲

مبارزه بر ضد رادیکالیسم اسلامی می‌داند.

اهمیت زمانی حملات بمبئی

بعید به نظر می‌رسد که انتخاب زمان وقوع حملات بمبئی در حالی که هند و پاکستان در حال بهبود بی‌سابقه روابط خود بوده‌اند، تصادفی بوده باشد. زرداری هفته گذشته در جریان یک کنفرانس ویدیویی در دهلی گفت: «در وجود هر پاکستانی اندکی از هویت هندی است و در هر هندی اندکی از هویت پاکستانی»، و افزود که پاکستان هرگز اولین کشوری نخواهد بود که از تسلیحات اتمی خود بر ضد هند استفاده می‌کند.

اما اکنون به نظر می‌رسد که روابط هند و پاکستان وارد مرحله حساسی شده است. مرحله‌ای که بدون درایت و اقدامات سنجیده از سوی دو طرف، می‌تواند به گسترش بحران امنیتی به سراسر منطقه بینجامد.

با وجود آن که گروهی هندی به نام مجاهدین دکن، مسوولیت حوادث تروریستی بمبئی را به عهده گرفته‌اند هنوز مشخص نیست که این حوادث مستقیماً کار شبه نظامیان هندی بوده یا گروه‌های خارجی و یا ترکیبی از هر دو. اما به هر حال شکی نیست که این ماجرا در حال حاضر باعث تیره شدن روابط دو کشور هند و پاکستان و ناکام ماندن برنامه آمریکا در منطقه خواهد شد. حتی مان موهان سینگ نخست‌وزیر هند هم که معمولاً از ادبیات خصمانه‌ای علیه پاکستان استفاده نمی‌کرد پس از حوادث بمبئی بدون نام بردن از پاکستان، انگشت اتهام را به سمت «خارج از کشور» نشانه گرفت و این حوادث را حاصل عملیات گروهی خواند که در خارج از هند فعالیت می‌کند. مان موهان سینگ حتی پا را از این اتهام هم فراتر گذاشت و گفت اگر دولت هند به این نتیجه برسد که از خاک این کشور استفاده خارجی شده است، قطعاً همسایگان هند هزینه سنگینی را از این بابت متحمل خواهند شد.

تولد یک ابرقدرت

در حالی بمبئی، قلب اقتصاد و تجارت هند در شوک ناشی از حملات گسترده تروریستی به سر می‌برد که هند بزرگترین کشور جنوب آسیا و دومین کشور پرجمعیت جهان، مهمترین قدرت منطقه‌ای در حوزه اقیانوس هند و صاحب بزرگترین دموکراسی آسیایی، در راه قدرتمند شدن گام برمی‌دارد و از این کشور به عنوان یک قدرت بزرگ و حتی ابرقدرت قرن ۲۱ یاد می‌شود.

هدف اصلی آن در استراتژی نظامی، مهار تهدیدات چین، حفظ برتری استراتژیک بر پاکستان، تبدیل شدن به یک قدرت برتر دریایی در اقیانوس هند و تداوم روابط استراتژیک با روسیه و استفاده از توان تکنولوژیکی کشورهای غربی برای بازسازی، تجهیز و تقویت ارتش خویش است. هند در سطح جهان

را وارد تا برای کسب اعتماد و حمایت مردم این کشور، به نوعی نمایش نظامی بر ضد پاکستان دست بزند.

تاثیر حملات بمبئی بر مبارزه علیه ترور

کارشناسان، بر این باورند که این تهدید پاکستان در واقع متوجه آمریکا، ناتو و جامعه جهانی است که نبرد سربازان آنها در افغانستان بر ضد طالبان هم‌کنون با دشواری‌هایی جدی روبه‌رو است. و تغییر موضع حدود یکصد هزار سرباز پاکستانی از مناطق قبایلی به مرز این کشور با هند، می‌تواند جنگ بر ضد ترور را به شدت تضعیف کرده و نیروهای خارجی مستقر در افغانستان را با چالش بسیار جدی‌تر و وضعیتی دشوارتر از قبل در جنگ بر ضد شورشیان روبه‌رو کند.

عاملان حمله بمبئی

اگرچه یک گروه نوبنیاد مستقر در هند که خود را «مجاهدین دکن» می‌نامد، مسوولیت حملات بمبئی را برعهده گرفت، اما بسیاری از تحلیلگران نسبت به توانایی این گروه کوچک اسلام‌گرا در اجرای حملات پیچیده و وسیعی مانند حملات بمبئی، شک دارند. با این حال، گزارش‌هایی نیز در خصوص آن که گروه پاکستانی تندرو «لشکر طیبه» در سازماندهی این حملات دست داشته است، منتشر شده است. فعالیت لشکر طیبه که با حمایت استخبارات پاکستان، به منظور نبرد در منطقه کشمیر به وجود آمد، در سال ۲۰۰۲، با فشار آمریکا ممنوع اعلام شد. در همین حال، لفو سفر رییس سازمان امنیتی پاکستان - آی اس آی - که دولت غیرنظامی پاکستان هدف از آن را کمک به هند در انجام تحقیقات حمله بمبئی اعلام کرد، بار دیگر منجر به ایجاد شک در توانایی دولت پاکستان در کنترل این نهاد پرنفوذ جاسوسی شد. «آی‌اس‌آی» بارها متهم شده که از گروه‌های تندرو اسلامی حمایت می‌کند.

در این میان، حامد کرزای، رییس جمهوری افغانستان، و آصف‌علی زرداری، همتای پاکستانی‌اش، در دو تماس تلفنی بر همکاری مشترک در مبارزه بر ضد تروریسم تاکید کرده‌اند. اما برخی کارشناسان ضعف دولت غیرنظامی پاکستان در کنترل نهاد جاسوسی این کشور را بزرگترین مانع در راه همکاری‌های مشترک منطقه‌ای در

